

Franckesche Stiftungen zu Halle

**Ivsti Henningii Boehmeri, Icti, Potent. Regi Borvss. A Consil.
Int. Regim. Dvcat. Magdeb. Cancell. Director. Reg. Frideric.
Eivsdemqve Prof. Ivrr. ...**

Böhmer, Justus Henning

Halae Magdebvrgicae, MDCCLXXIII.

VD18 12136018

Cap. II. De Divisione Iuris Universalis In Privatum Et Publicum.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-202771

quis impediatur, sed libere agere possit, pacis leges iubent, alias inde nascitur *iniuria*. b)

CAP. II.

DE DIVISIONE IVRIS VNIVERSALIS
IN PRIVATVM ET PVBLICVM.

§. I.

Ius naturæ dirigit *actiones hominum inter se*, quocunque in statu viuant c).

§. II.

cupavit solus locum, insulam forte, eamque solus possidet, alteri nullum amplius ius in illam competere potest, quia alias, si possessorem deturbaret, leges pacis violaret. Neque in ipsam rem *actuale ius* habuit, sed tantum *ius acquirendi*, quatenus fuit nullius. Potuisset itaque eandem acquirere; sed quatenus ab altero præventus est, ex legibus pacis iam obligatur, ut hunc quiete re sua frui patiatur.

b) Iura *libertatis* singulis data sunt; qui itaque hic alteri vellet impedimenta ponere, & ius ei intnertere, contra *pacis obligationem* ageret, & hoc est, quod dicitur *iniuria*. Sic itaque, quod huic ex libertate naturali agere licet, alteri imponit necessitatem ex lege pacis, ne eum impediat, vel exercitio libertatis obsit, nisi possit ostendere, ius sibi competere ad impediendam libertatem. Sic, civili imperio introducto, varic hæc libertas subditis adimi potest, veluti ne venentur, ne hæc vel illa acquirant &c. quia ex ratione imperii imperanti hæc facultas indulta est.

c) Directionem iuris naturæ non tollunt status varii, in quibus homines postea vivere cæpere: nunquam mutatur vinculum humani generis, aut tollitur, quando homi-

§. II. STATUS hominum, quamvis varius esse queat, primario tamen in duplici considerari potest differentia, dum alius est *liberatus*, seu *naturalis d*): alius *adscritus*, seu qui factio humano superaduenit, qui vtut multiplex esse possit, potissimum tamen hic eminet *civilis*.

§. III.

homines in speciales societates abeunt, sed potius firmatur, & arctioribus constringitur munimentis, nisi quod iura libertatis hic quodammodo restringi possint. Agnouit hoc egregie CYRVS, qui postquam Cræsum deuictum ad se adduci iussisset, & ab hoc tanquam dominus compellatus fuisset, optime respondit: *Salue tu quoque Cræse, quandoquidem homines ambo sumus*, indicans, saluum vinculum humani generis adhuc manere, licet alter esset victor, alter vero victus. XENOPHON in *Cyropæd. p. 181. lit. c.* Ceterum non nego, ex noui status superuenientia nouas actiones & sic quoque nouas conclusiones iuris naturæ nasci, veluti in societate domestica ius naturæ quoque seruis obedientiam iniungit, quia alias, si domino iubenti resistere possent, non posset subsistere pax inter homines, cum tamen extra hunc statum nemo alteri obligetur ad obedientiam.

- d) Status est *conditio quædam hominum, secundum quam certis inter se fruuntur iuribus*. Naturalissimum illum esse iam dixi, quo homines etiam *naturali vinculo* inter se connexi, & communibus pacis legibus *qua homines adstricti sunt*. Ceterum *factio humano* postea multi status *arctiores* superinducti sunt pro necessitate & vicissitudine temporum, ex quibus iura quidem variare cœperunt, sed tamen communiter ad hoc profunt, vt eo securius pax communis seruari possit. Sic imperiorum introductio apprimè facit ad
leges

§. III. Status *libertatis* seu *naturalis* e) considerari potest, vel ante omnia imperia, vel imperiis iam introductis, quatenus variæ respublicæ liberæ inter se considerantur.

§. IV.

leges pacis factas tecias conseruandas, cum sine illis *nec gens, nec ciuitas, nec domus stare possit*, vt ait CICERO lib. 3. de LL. Introducto vero imperio ciuili, duplex postmodum ortus est status, *naturalis* & *ciuilis*. Ille dicitur in oppositione ad imperium aliquod ciuile, quod in altero statu præualet. Nam alias negari nequit, etiam in statu libertatis aliquam ad tempus posse esse imperandi rationem, quæ in societate paterna & maritali concurrit: sed illa cum non sit perpetua, nec ita restricta, fere hic negligitur.

- e) Status *libertatis* est inter eos, qui inter se absque vlllo respectu *imperii ciuilis* æquales sunt, quales omnes homines a natura sunt. Nam seruos quosdam nasci, hoc sensu, vt aliis ius imperandi absque vi vel consensu præcedente in eos competat, sensui communi repugnat, quamuis *apri* quidam a natura nascentur, vt potius parent, quam imperent. Quia itaque hactenus omnes æquales sunt, æqualia quoque debent esse iura, semper tamen legibus pacis & tranquillitatis subordinata. Hinc itaque corrui ius illud Hobbesianum *omnium in omnia*, cum ipse c. 2. de Ciuē §. 3. asserat, contra legem naturæ eum facere, si quis de iure suo in omnia non decedat: sunt vero contradictoria, dari aliquod ius in statu libertatis, quod sit contra leges naturales. Ceterum fatendum est, propter æqualitatem hunc statum esse periculosum, & ad pacem non adeo aptum, quia veneratione legum naturalium homines non semper ducuntur, nec constringi tam stricte possunt, quam si frenum aliud *imperii ciuilis* accesserit. Hinc status *ciuilis* merito præfertur statui

§. IV. Actiones liberarum rerumpublicarum itidem adstrictæ sunt inter se ad *leges pacis*, quemadmodum *iura libertatis* iis denegari nequeunt. f)

§. V.

statui *libertatis*, vbi *leges pacis* maiori in *veneratione* sunt, & aptior ad *pacis* & *tranquillitatis* culturam, accedente freno ciuili, redditur. Inde quoque *Ethnici* satis horride naturalem statum circumscribere solent, interprete *CICERONE lib. I. de inuent. in princ.* in-
quiente: *fuit quoddam tempus, cum in agris homines passim bestiarum modo vagabantur, & sibi victu feruo vitam propagabant, nec ratione animi quicquam, sed ple-
raque viribus corporis administrabant. Non diuinæ religionis, non humani officii ratio colebatur. Nemo nuptias viderat legitimas, non certos quisquam inspe-
rat liberos: non ius æquabile quid utilitatis haberet, acceperat &c.* Sed postquam homines abierunt in varias ciuiles societates particulares, mansit adhuc inter eos, quatenus vt gentes considerantur, *status libertatis*, cum nulla gens habeat alteram gentem superiorem, & ita iure æquali inter se fruuntur. Hinc quando quæstio de vnius gentis præ altera prærogatiua & iure proedrias formatur, apparet, nullum certum fundamentum, quo gens altera alteri præferri debeat, reperiri, multo minus vnam gentem, vt alteri dignitate præferatur, prætendere posse, nisi sponte gens altera alteri cesserit. Omnis ergo ratio decidendi desumi debet ex pactis vel *expressis*, vel *tacitis*; his quidem, si longo tempore alteri genti cesserint, quia sic eo ipso præcedentiam ratione ordinis genti alteri indulsisse videntur.

f) Hoc ita intelligi debet, quatenus respublica, qua talis, cum altera, qua tali, aliquid agit. Et quia in eos, qui reipublicæ præsunt, omnis potestas & voluntas
omni

§. V. Respublicæ liberæ inter se consideratae alias GENTES dici solent, & ita *leges pacis* ad eas applicatae, & *iura libertatis* eisdem attributa,

omnium translata est, sequitur, ut ad eos inter gentes potissimum respici debeat. Subditi enim, quavis sint membra reipublicæ, non tamen possunt considerari, ut constituti in statu libertatis, licet cum subditis alterius civitatis aliquid agant, sed in illos utriusque cadit respectus imperii, & si aliis denegent illud, quod eis debetur, a proprio suo Principe cogi possunt: qui autem præfunt reipublicæ, a coactione civili liberi sunt. Proinde iterum non consentiendum HOBBSIO, iustitiam & iniustitiam in hoc statu libertatis non dari asserenti. Putat enim, actionem omnem in hoc statu esse adiaphoram, in tr. de ciue c. 12. §. 1. nec iniuriam in alterum committi posse, &c. Quæ omnia ex falso illo principio fluunt, quasi nullam omnino vinculum Deus inter homines constituisset, id quod tamen c. 1. iam assertum est. Admitti hæc possent, si de sola non observantia iustitiæ hæc asseruisset, id quod tamen a mente eius alienum est, cum putet, omnia iure fieri posse, quæcunque tali modo fiunt. Atque adeo recte quidem VLRICVS HVBERS de iure ciuit. lib. 1. S. 1. c. 3. §. 6. & 7. concedit, statum hunc quodammodo turbidum esse, simul tamen addit in §. 8. spoliare alios in statu naturali non posse ius vocari, sed etiam tum fuisse veras iniurias. Obiicit HOBBSIUS: Si homines tam corrupti sunt & turbidi inter se, si ad lædendum proni, ut alter absque altero securus esse non possit, si gens gentem spoliare, subigere, & quouis modo opprimere intendit, huic autem vires naturaliter resistendi concessæ fuerunt, sequitur, ut status naturalis in plena disiunctione animorum concipi debeat. Vbi autem animorum disiunctio, ibi status

bura, nomen IVRIS GENTIVM. acceperunt; g)
quo

status belli; in bello cessat omnis obligatio ad pacem, & sic omnia permissa sunt, omnia iure fiunt, habent singuli ius in omnia, & tandem cessabit omne ius, quippe quod statum pacificum requirit. Equidem hominum corruptionem HOBBSIO concedimus, concedimus quandam disiunctionem animorum; sed negamus, quod in hoc statu statim perpetuum aliquod & nunquam cessaturum sit bellum. Hoc saltem exinde fluit, statum hunc fuisse periculosum, & bellis facile obnoxium, deniqueposito actuali bello, demum ius quiescere. Neque obstat, quod primi homines in societatibus inter se vixerint; nam nihilominus ipsa singula capita familiae in statu naturali manserunt, & tamen pacifico vixisse leguntur. Concedi ergo debet, dari tempus pacis in statu naturali, quod & hodierna experientia testatur, ubi non perpetuum inter gentes bellum, sed praeterea etiam status pacis, & quidem ad satis durabile tempus aliquando adest. Si datur in statu naturali quoddam tempus pacis, quod dari posse certum est, ius omnium in omnia quoque cessabit, & leges naturae vigorem suum exercebunt, singulique tunc obligantur ad pacem conservandam. Obiicit: atqui talis pax durabilis non est; instabit bellum, ad quod plerique sunt proclives. Verum rehero, non tamen excludi omne pacis tempus, & qui ita auctor belli est, ac pacem laedit, sine dubio alteri iniuriam inferre, quod rursus contra HOBBSIVM est, dum contendit, in hoc statu nullam iniuriam alicui inferri posse. Reherit quidem HOBBSIVS, hoc casu iam pacta adesse, & sic ex pactis gentes ad pacem obligari, alias non. Verum vnde obligatio ex pactis, nisi ex iure naturae? praeterea non video, quare non etiam pax inter gentes absque pactis concipi possit.

g) Id ex variis inductionibus ostendi potest. Supra dictum
Böhmeri I. P. viii. D

quo ipso tamen non nouum & *distinctum iure naturæ ius*, sed *species* eius inducitur.

§. VI.

dictum, quod ex lege naturæ in statu quoque libertatis alter alteri, & sic quoque gens genti obligetur ad pacem conseruandam, quæ obligatio quoque singulis gentibus ius tribuit, ad omnia illa facienda, sine quibus pax & securitas obtineri nequit. Inde bella sunt orta, tanquam medium cogendi eum, qui pacem & securitatem denegat; introducta imperia, termini positi, fœdera pacta, quia hæc optima sunt pacis munimenta, & tamen hæc omnia dicuntur *iuris gentium*, seu ex iure gentium introducta. Vid. l. 5. d. J. & J. Faciunt præterea multum ad mutuam inter gentes harmoniam conseruandam *commercia*, quæ aniam ad varios contractus dederunt, non quod a lege naturæ præcipiantur, sed quod horum vsum gentes *conducibilem* esse duxerint ad pacem conseruandam, & sic horum negotiorum introductio ad iura libertatis suo modo referri debet. Præterea ius legatos mittendi, & per eos expediendi negotia cum altera gente, itidem insigniter pacis fundamenta firmat, & tamen etiam *iuris gentium* dicitur. Cur enim gentibus integris denegaretur, quod singulis concessum est hominibus, qui non tantum *per se*, sed etiam *per alios* possunt negotia expedire? Quodsi iam gentes consideramus instar vnius personæ, sicuti quoque aliæ vniuersitates vnius personæ vicem sustinent, adhuc clarior erit horum iurium applicatio, quia ita idem ius habent, quod singuli olim in statu naturali. Quod vero dixi, *respublicas inter se consideratas gentes dici*, euidentis est, quoniam conceptus reipublicæ stricte loquendo est tantum inter *parentes & imperantes*, qui sunt in vna reipublica; quando autem reipublicæ plures inter se considerantur, tunc huius respectus nulla habetur ratio, sed illæ inter se sunt *liberæ*, non habito respectu alicui.

§. VI. *Facta b)* vero mera vel *mores* quarundam gentium *i)* abusiue *iuris gentium* dicuntur.

alicuius formæ politicae, vel imperii civilis. Eatenus tamen gentem ad alterius reipublicæ constitutionem respicere debere constat, quatenus exinde iudicare debet, quocum vel quibuscum agere debeat: alioquin enim si non agit cum eo vel eis, qui summæ rerum præsumunt, & totam reipublicam repræsentant, & in sua persona sustinent, gens altera exinde plane obligari nequit: sicuti id quoque obtinet inter priuatos, ubi alter alterius conditionem cognitam habere debet.

b) Ab omnibus seculis inualuit, ut *facta gentium*, iuri naturæ contraria, *iuris gentium* nomen induerint, quo olim pertinuisse videtur *mos latrociniorum funestus*. Quam plurima adhuc hodie in bellis fiunt, ut stupra, adulteria, innocentum cædes, aliaque plura facinora, quæ *iuris gentium* esse dicuntur! Omnes disputant contra *HOBBIIVM*, & tamen, dum talia *iuris gentium* esse profitentur, fatentur, *Hobbesianismum* fuisse ante *Hobbesium*, qui C. 2. de ciue §. 3. talem statum adhuc quodammodo improbat; atque sic concedunt, dari ius gentium, quod sit contra ius naturæ, & tamen *ius gentium* ex voluntate DEI deducere non verentur. *Perulantiæ* hi sunt effectus, non *iuris*. Si dicis, quia talia facta puniri nequeunt, ergo effectum *iuris* habent, respondeo, sic omnia, quæ a gentibus fiunt, iuri conueniunt, quia non datur pœna inter gentes, adeoque otiosa sunt, quæ de norma aliqua inter gentes proferuntur, sed potius facta gentium simpliciter erunt *iuris gentium*, quod absurdum.

i) *Mores decori* rationem habent; sed vero *decorum* legem non constituit per se, nisi consensu mutuo receptum sit, tunc enim ex pacto obligat, & mores sapienter mutari solent, prout status gentium variat. Præterea
D 2 dubi.

euntur, cum hi quidem *ad rationem decori*, pro seculi ratione variantis; illa vero *ad meram licentiam facti* spectent.

§. VII. Denique cum Gentes *moralem personam* repræsentent, semper eadem inter se esse videntur, licet forma regiminis mutata fuerit *k*), adeoque, durante eadem gente, durant quoque obligationes gentium *l*).

§. VIII.

dubium est, quarum gentium mores huc referri debeant: si dicis, *moratorum*; tunc erit *ius gentium particulare*, inter moratiores tantum vlitatum, quamvis distinctio ipsa inter barbaras gentes & moratiores fundamento sano destituatur.

k) Reipublicæ forma mutata, mutatur quidem ciuitatis *status internus*, quatenus *in se* consideratur, veluti si ex Monarchia fit Democratia, ubi unio illa, quæ ante fuit, in aliam formam abit: sed gens ipsa manet eadem *in relatione ad alias gentes*, quacunque demum noua gubernetur forma, quia gentes intuitu aliorum primario non considerantur *ex forma reipublicæ internæ*, sed sufficit, quod gens libera maneat; unde gens Romana, cunctis regibus eadem mansit, sicuti quoque tunc, cum AVGVSTVS imperium occuparet.

l) ARISTOTELEM hoc negasse, patet ex 3. *polit.* 3. quem refutauit GROTIUS de I. B. & P. lib. 2. c. 9. §. 8. ex quo recte infert, non desinere populum debere pecuniam, rege sibi imposto, quam liber alteri genti debuit, & sic fœdera cum altera gente pacta non rescinduntur mutata reipublicæ facie. Alias quidem uniueritates dissoluuntur unione dissoluta, & ita demum obligationes expirant, sed in tali *mutatione formæ compages & structura reipublicæ* manet salua, & adhuc cohæret, quod sufficit, quoad gentem alteram, licet a forma regiminis per nouum consensum receda-

§. VIII. STATVS CIVILIS *m*) considerat homines, quatenus in ciuitatem coaluere, quæ in ordine imperantium & subditorum consistit.

§. IX.

recedatur. Exemplum aliud affert BOECLERVS *differs*, de eo quod erit ciuitatis, de Lacedæmoniis, qui petebant pecuniam mutuo datam vel promissam ab Atheniensibus post eiectos Oligarchas triginta, quibus pecunia erat credita, quod Athenienses recte iudicarunt, se adhuc debere. Quodsi gens mutato statu reipublicæ sub iugum alterius principis redigitur, libera quidem esse definit, sed eius vicem quodammodo subire incipit is, cuius sub iugum redacta est, & sic quoque transire debet in iura huius populi.

m) Status huius potissima ratio in eo est, quod ius libertatis ex omnimoda qualitate ortum inter eos, qui in vnam coaluere ciuitatem, & sic æqualitati renunciarunt, remitti, & in vnum vel aliquod concilium imperium transferri debeat, quia discessio a statu libertatis subiectionem, hæc vero in alio imperium inuoluit. Inde iam in statu civili potissima ratio imperantium & parentium habenda, inter quos perpetua supponi debet relatio. Neque tamen in hoc statu leges pacis & naturæ mutantur, sed magis confirmantur, quæ autem ex libertate naturali singuli agere poterant, illa tantum is retinet, qui reipublicæ præest, reliqui autem, scil. subditi, illa quoad maximam partem deponunt, qui ius illud libertatis, quod simul secum trahit resistendi facultatem, non potest subsistere cum subiectione & pace civili. Ceterum priuatio hæc libertatis naturalis diuersa est a seruitute singularum personarum perpetua. Illa enim tantum restringit libertatem naturalem, quæ magis impediēbat pacem inter homines, & sic eo ipso felicitatem ciuium firmat; vt non inepte CLAUDIANVS in *Silic.* cecinit:

D 3

Fal-

§. IX. Ciuitatibus introductis, negotia & actiones ciuium alterari, & nouis respectibus distingui cœperunt, *n*) quo inprimis pertinet, quod actiones sint vel *privatæ*, vel *publicæ*. *Privatæ* sunt, quæ nullum respectum habent ad publicum statum, seu administrationem reipublicæ, sed a singulis, qua talibus, in proprium commodum expediuntur.

§. X.

*Fallitur, egregio quisquis sub principe credit
Seruitium: nunquam libertas gratior extat.*

Hæc vero plane conculcat omnem liberam agendi facultatem, vt seruus sit in proprietate domini plena, & ita hic status magis eius infortunium augeat, quam minuatur, licet per accidens ob durum imperium principis sæpe evenire possit, vt subditorum quoque conditio quodammodo dura sit.

- n*) Quamuis omnes ciues alicuius reipublicæ sint membra eiusdem ciuitatis, non tamen omnia, quæ faciunt, expediunt, quatenus sunt *membra reipublicæ*, sed plura adhuc & infinita sunt negotia, quæ inter se *vt singuli* peragunt, quæ etiam, si in statu naturali adhuc essent, licite inter se agere possent, quo pertinent varia commerciorum genera, aliaque. Equidem omnes ciuium actiones debent subordinatæ esse saluti reipublicæ, hoc scilicet sensu, ne contra *pacem ciuilem* aliquid tentetur, sed tamen propterea omnia negotia non sunt vnus eiusdemque naturæ. Quædam enim necessarium respectum habent ad reipublicæ gubernationem seu regimen publicum: quædam vero ab hoc respectu remotæ sunt, & vbi ciues non præcise, *vt ciues*, considerantur, sed vt alii homines; & hæcenus dicuntur *privata negotia*. Imo & si vel maxime a Principe talia sunt, nihilominus tamen cum non fiunt a Principe *qua tali*, huc

§. X. *Publicæ* o) vero dicuntur, quæ nexum imperantium & parentium regimenque civile, quæque ad conseruationem & administrationem status ciuilis spectant, respiciunt, adeoque reipublicæ qua tali propriæ sunt, nec extra rempublicam occurrunt p).

§. XI.

huc referuntur, veluti si emir, subditis aliquid locat, si priuati ab eo aliquid conducunt, quia sic consideratur vt paterfamilias, & ita negotia priuata peregisſe dicitur. Quod de singulis dictum, idem applicari posset ad corpora in republica constituta, quatenus vt priuati agunt. Hoc modo etiam priuata & publica persone distinguuntur: hæ enim ita dicuntur, quatenus ad statum publicum administrandum concurrunt, quæ tamen alio respectu, quatenus res suas domesticas agunt, priuatarum vicem tenent.

- 1) Publica differunt a priuatis multis modis: 1) priuata negotia singulorum potissimum vtilitatem domesticam respiciunt: publica totius ciuitatis securitatem & conseruationem: 2) illa ad singulos spectant, hæc ad vniuersam Rempublicam: 3) illa magis curam familiaris rei tangunt, hæc vero regimen publicum concernunt: 4) ibi quilibet suæ vtilitati renunciare potest, nemo vero publicæ: 5) illa etiam extra imperium civile possunt peragi, saltem non habent necessariam connexionem cum statu ciuili, nam emere, permutare, alienare &c. etiam in statu naturali fieri possunt: sed hæc tantum statui ciuili propria, nec extra eum facile sese exserunt.
- 2) Quædam negotia essentialiter & proxime ad statum publicum spectant, sine quibus administratio fieri & subsistere nequit, vt legislatio, iudiciorum institutio, & cura securitatis internæ &c. quædam vero paulo remotius reipublicæ curam tangunt, nec adeo proxime

§. XI. Satis itaque hæc negotia differunt ab *actionibus gentium inter se*, quæ nec *privatæ* nec *publicæ* commode dici possunt, q) cum inter se mane-

statum attingunt, vt cura pauperum, imbecillorum, pupillorum, scholarum, institutio optimarum artium &c. vnde illa *nat. iur. iur.* publica dicuntur, quæ etiam imperans suæ curæ reservare solet; hæc vero licet suo modo publica dici possint, quatenus reipublicæ interest, eam horum non deponere, & quatenus ad salutem totius reipublicæ ab imperante diriguntur & instituuntur; nihilominus tamen etiam suo modo ad *privata negotia* referri possunt, quatenus nec privatis hæc cura interdicta. Vnde nemini interdictum est, curam pauperum exercere, orphanotrophia extruere vel nosocomia, suo scilicet sumptu: sic & scholas quilibet patrifamilias intra privatos parietes erigere potest. Quatenus tamen a Principe hæc cura exercetur, in classem *publicorum negotiorum* referri debent, vnde *publicam* quoque inde accipiunt auctoritatem.

q) Solenne quidem scriptoribus esse solet, vt de *actionibus gentium* prædicare soleant, quod sint *publicæ*; sed ita dicuntur, quatenus non sunt *clandestinæ*, cum *publicum* etiam *clandestino* opponatur. Deinde etiam *publicæ* dici possunt eadem actiones, quatenus per indirectum ipsam rempublicam respiciunt, eiusque commodum vel promouent, vel confirmant. Ceterum si gentes inter se consideratæ agunt, actiones illæ, cum nullum respectum regiminis vel imperii inuoluant, magis *liberæ* dici possunt, quam *publicæ* vel *privatæ*, qui termini necessarium respectum inuoluant ad rempublicam. Non nego tamen, quod eadem negotia, quæ a gentibus peraguntur, si considerantur intuitu securitatis *publicæ*, & sic intra ciuitatem, ad *publica negotia* suo modo

maneant in statu naturali, & sic omnes *respectus civiles* inter eas cessent.

§. XII. Cauendum præterea, ne facta *publica*, quatenus *occultis* opponuntur, r) cum actionibus publicis, priuatis oppositis, confundamus, nam hoc sensu etiam *priuata* negotia aliquando *publica* dicuntur.

§. XIII.

modo referri debeant, sed hæc consideratio tantum est intra pomeria reipublicæ, cum in consideratione ad aliam gentem potius ex iure libertatis profluxerint. Imo si vel maxime gens alia concurrat ad status alterius gentis confirmationem, i. e. ad contundendos vel extirpandos rebelles, tamen ne sic quidem *publicum* hoc negotium dici possit, quia itidem hoc facit non tanquam princeps alterius reipublicæ, cui cura regiminis esset commissa, sed vel ex fœdere præcedente, alioque pacto. Quod ideo notandum est, ne *actiones gentium* temere trahantur ad *ius publicum vniuersale*, quamuis GROTIUM promiscue hæc inter se miscuisse certum sit.

2) Hoc sensu etiam *priuata* actiones possunt dici *publicæ*, h. e. notoriæ, quæ non sunt factæ remotis arbitris. Unde natæ sunt locutiones: inter priuatos contrahi *sponsalia publica*, *publicam exerceri tabernam*, *cauponam*, *publicas officinas haberi*: vulgatum est, *in publicum prodire*, *publici iuris librum facere*, *in publico vendere*, *publicare testamentum* &c. Alio sensu etiam res pluribus communes *publicæ* dici solent. Sic in usu publico aqua dicitur esse. l. 2. de *fluminibus*. Imo & quædam, quæ publicam auctoritatem h. e. manifestam & indubiam habent, *publica* dici solent, vt *instrumenta publica* &c. quæ tamen omnia a publicis negotiis hætenus descriptis discernuntur.

§. XIII. Sicuti omnia negotia hominum legibus naturæ, pacem inculcantibus, diriguntur, ita æque dicendum est de negotiis in re publica, tum priuatis, tum publicis, s) atque adeo ius naturæ est vel *publicum*, vel *priuatum*. *Illud* dicitur, quod statum publicum, in quaui ciuitate; *hoc* vero, quod negotia priuata hominum inter se dirigit.

§. XIV. De iure *priuato* res clara est. Sed quoad leges publicas quidam dubitarunt, dum imperantem legibus naturalibus quoad subditos absoluerunt, & omnimodam ei libertatem adscripserunt, s) quo ipso reuera exlex iudi-

s) Iam ante suppositum est, ius naturæ non amittere vim suam, quicumque status statui generalissimo humanitatis superaddatur; nam manet hic semper fundamentum idem, cum exui vel diuelli *vinculum humani generis* non possit, ne quidem per *subiectionem*, & imperans maneat *homo*, atque sic ex *vinculo humanitatis* etiam subditis obligatus sit. Præterea omnis ciuitas consistit in arctiori quodam vinculo *imperantis & parentium*, ex quo varia singulorum officia diriguntur. Iam si abstrahamus a legibus posituiis humanis, non est alia lex, quæ dirigere possit illa officia, nisi lex naturæ. Neque mutatur ius naturæ, sed quia ita *negotia* mutantur, nouæ conclusiones inde emergunt, cum duplex negotiorum respectus in ciuitatibus occurrat.

s) Quodsi huic sententiæ aduocatus dandus est, subtiliorem vix inuenire possum, quam ipsum HOBBSIVM, qui c. 5. de *orig* huic sententiæ fauet. Subditis enim *simplicem*, & *absolutam* inculcat obedientiam, quæcun-

cunq̃ue etiã præceperit imperans; hunc vero potestatem seu ius absolutum habere contendit: respectu eius nemini proprium quicquam esse: hoc cuique proprium esse, qui sibi retinere potest per leges & potentiam eius, cui summum imperium delatum, c. 6. §. 15. Præuidit iam HOBBSIVS obiectionem, quam post §. 13. in notis subiicit, scil. ciuium conditionem ita miseram esse, sic enim cogitant, inquit, rapier, spoliabit, occidet, & tantum non spoliatum & occisum se quisque putet. Quid vero ad hæc HOBBSIVS? respondet, iure quidem eum id facere, sed non iuste, i. e. non sine violatione legum naturalium & iniuria in DEUM, deinde nec principem id facere præsumi, cum sibi id non bonum videatur. Verum ita ius principi tribuit, quod contra leges naturæ est, eum tamen supra dictum, omne ius esse coercendum intra limites obligationis ad pacem humani generis, imo nemini ius competere posse contra legis dispositionem, cum ad hoc tantum quilibet ius habeat, quod leges non prohibuerunt. Vno verbo, dum principi ius absolutissimum indulget, tollit vinculum humani generis, & sic in effectu ius naturæ publicum, actiones principum regens, quoad maximam partem negat, vel tale substituit, quod in mera violentia, potentia & crudelitate consistit. At vero ita frustra coiussent homines in societates ciuiles, cum pacis & tranquillitatis studium homines ex propria eius sententia induxerit, vt in ciuitates coalescerent, & tranquillitas in eo consistat, vt secure ab omni violentia externa viuere possint. Hæc minime obtinetur, si ius publicum vniuersale negamus. Si dicis: atqui principes tamen ita viuunt, nec est, qui eis dicere possit, cur ita facitis? & sic saltem respectu subditorum, qui illis resistere nequeunt, ius habebunt, tale quid faciendi, quibus iniuria non infertur, liceo quando princeps contra officium egerit, DEUM vniq̃ue offendat. At non quid fiat, sed quid fieri debeat, respiciendum, & ingenui doctoris est, non ex factis ius metiri, sed facta principum secundum ius ponderare. Qui docet,

iudicatur. Quicumque enim liberrime pro libitu agere potest, nullis legum vinculis tenetur. Sed tales principem extra statum humanitatis constituunt, imo finem ciuitatum, qui in pace eo securius colenda & per imperantes subditis præstanda consistere debebat, euerunt, cum potentiozem vbique hostem in principe habeant, cui resistere nequeunt.

§. XV. Iam vero leges naturæ quoque *officium imperantium & parentium* determinant, & pacem, tranquillitatemque subditorum imperantibus inculcant, cum subditi adhuc manent homines, & vinculum humanitatis inter eosdem saluum sit, quod per republ. magis confirmari, quam tolli debet.

§. XVI. Neque obstat, quod subditi eo ipso renunciauerint libertati suæ naturali; nam non potuere propterea imperantem absolueri ab obli-

et, non debet principi sub prætextu *iuris* illa attribueri, quæ sunt *violentiæ*, non *iuris* effectus. Aliud est, *doctorem* agere: aliud *describere*, quomodo *principes* quandoque agant. Hi facta mera recensent, illi, an iuste omnia acta sint, ostendunt. Subinde falsa quoque est consequentia: *subditi non possunt resistere principi*, ergo non potest iniuriam subditis inferre; nam licet subditi iuri resistendi renunciauerint, non tamen potuerunt principem absolueri a *vinculo naturali*, propter quod subditis manet obligatus. Dum itaque contra hanc obligationem agit, *iniuriam* subditis infert. In eundem censum quoque referri debet ADRIANVS HOVTYN in *politica generali*, vbi per
Varia

obligatione, qua erga homines alios lege naturæ adstringitur u).

§. XVII.

varia capita absolutissimam adscribit potestatem imperanti, tum in *profanis*, tum *sacris*, & quidem quoad hæc fere conspirat cum HOBBSIO, ne dicant, quod eum superet. Constituit eundem legum diuinarum & naturalium interpretem, & quod fidei articulos determinare queat. Quamuis enim in §. 91. potestatem principis subiiciat legibus diuinis & naturalibus, tamen cum statim addat, vtrum aliquid sit iuris naturæ vel diuini, vel eidem conueniat vel repugnet? ipsum per legis interpretationem iudicare, tollit omnem eo ipso obligationem, & restrictionem potestatis soluit, cum omnia scita iuris naturæ interpretatione sua peruertere possit.

- u) Supra iam monitum, ius naturæ, quatenus *libertatem naturæ* denotat, diuersum esse a lege naturæ, quatenus *obligationem ad pacem in vtilitatem totius humani generis* introductam denotat, illud esse renunciabile, non vero hoc. Hoc si applicetur ad ciuitates, certum est, renunciaſſe ſubditos *libertati naturali* in pluribus casibus, vel ſaltem imperanti ius dediffe, vt poſſit de *libertate ciuium* diſponere in vtilitatem reipublicæ, adeoque ſoli imperanti adhuc ſaluum & illibatum eſſe *plenarium ius libertatis naturalis*. Verum ſicuti hoc in *ſtatu naturali* coercendum eſt intra limites obligationis ad pacem, ita multo magis in *ſtatu ciuili*. Hoc poſito *ius publicum vniuerſale* oſtendere debet, quousque iura imperantis ſe extendant, & in quantum ſubditis imperans adhuc ſit obligatus. Si obſciant: atque *præcepta iuris naturæ quoad ſubditos principem non obligant externe*; reſpondeo, hoc contingere non ob naturam actionum, & ita non *per ſe*, ſed *per accidens*. Scil. *obligatio externa* deficere poſteſt, tribus ex cauſis: 1.) propter naturam actionis & ſic per ſe, 2.)

pro

§. XVII. Leuius dubium est, quod aliqui movent, iure naturæ non esse respublicas introductas, & sic easdem non posse regulari secundum ius naturæ; nam dominia non sunt introducta iure naturæ, vel saltem secundum hoc ius incognita & tamen regulantur secundum ius naturæ x).

§. XVIII.

propter defectum potentia ad ius suum persequendum. Sic in statu etiam naturali quilibet externe etiam obligatur ad rem meam ablatam mihi restituendam, licet alter ob defectum potentia alterum cogere non possit, ad quod tamen ius habebat. Denique 3) propter renunciationem *iuris resistendi*, quod alias in statu naturali obtinuit, pacis communis gratia: ut tamen alterum a vinculo suo absolvere noluerint. Hic itaque obligatio adfuit externa, sed ex *accidenti* vim amittit *propter subiectionem*, quæ *renunciationem iuris cogendi* in se continet, quo ipso tamen præcepta iuris naturalis non tolluntur, neque a iure naturali separanda sunt, quæ vtrique separari deberent, si *semper in omni casu & in omni subiecto*, imo & *quolibet statu* tantum interne obligarent. Quamvis itaque subditi ius suum erga principem non possint exsequi, in hoc tamen nunquam consensisse dicendi sunt, ut princeps iuri naturali non sit subiectus.

- * Ius naturæ *generalissima & vniuersalissima* principia tradit, i. e. neminem esse ledendum, suum cuique tribuendum; hæc vero talia sunt, ut quolibet introducto statu possint applicari, & fiant saltem nouæ conclusiones, (dum status nouus introducitur,) quæ antea erant incognitæ vel saltem applicari non potuere, principia autem maneant eadem, qualia a GROTIUS vocantur *reductiue iuris nat. vel ex suppositione certi facti humani*. Sic seruitus itidem iuri naturæ est incognita, sed

§. XVIII. Eiusdem farinae dubium est, quod VNGEPAVER y) *in exerc. iustin. qu. 14.* assert, quasi ius publicum tantum sit collectum ex iure gentium & ciuili; nam supra iam ostensum, non recte opponi ius naturæ iuri gentium.

§. XIX.

sed postquam semel introducta, præscribit quoque lex naturæ dominis & seruis officia, quæ ante erant incognita. Sic ius naturæ dicit: *bona fide cum altero agendum.* Inde quoad emtionem, venditionem, semel introductam, concludo: *Ergo in emtione debet abesse dolus in re vendenda, res propria alicui vendenda, vitiosa res alteri non tradenda; onera alteri indicanda, si quæ rei coharcant; cauendum, ne alter in pretio laedatur. &c.*

y) Probat VNGEPAVERVS suam sententiam ita: 1) Magistratus autoritas & veneratio sunt iuris publici l. 1. §. 2. de I. & I. sed Magistratus constitutio attribuitur iuri gentium. l. 5. de I. & I. 2) ius belli inferendi est iuris publici. l. 24. de capt. & postlim. rev. Ex iure autem gentium introducta sunt bella. c. l. 5. 3) Conuentiones, quæ per pacem fiunt, dicuntur iuris esse publici. l. 5. §. 2. de pact. sed illæ conuentiones, quibus pax finitur, sunt iuris gentium. Denique 4) ius legationum mittendarum publici iuris est, et tamen iuri gentium adscribitur. l. f. de legat. Enimuero statim hic monendum est, VNGEPAVERVM illa, quæ iuris gentium & publici sunt, male probare ex iure Romano. Deinde non sequitur: *introducib* horum negotiorum dependet ex iure gentium, ergo semel introductæ non regulantur secundum ius naturæ. Nam & regna in c. l. 5. introducta esse a iure gentium dicuntur, ut tamen semel introducta dirigantur iure naturæ. Vltimus hi actus iuri naturæ, quatenus facultatem liberam & le-

giris

§. XIX. Nec plus ponderis habent WESEMBECII argumenta, *ad tit. de l. & l. allata*, quod scilicet 1) ius publicum non ad *æquum & bonum*, sed ad *statum Reipublicæ*, & quid huic *utile* sit, respiciat

gitimam denotat, itidem adscribi possunt, eoque magis, quod sint medium conseruandi vel reducendi pacem inter homines, adeoque *ius gentium* male hic opponitur iuri naturæ. Addit vero nouum argumentum, ad quod eadem regeri possunt. Dicit: quod *ius publicum ex iure naturali collectum non sit*, inde videtur constare, quia neque sacra, neque sacerdotes, neque magistratus, in quibus tribus *ius illud dicitur constare*, d. l. 1. §. 5. de l. & l. iuri naturæ adscribi possunt. Non sacra, pergit, quia *horum nomine nihil aliud quam ceremonia ad religionis cultum pertinent* intelliguntur. Præterea, ubi nulla sacra, ibi etiam sunt nulli sacrorum dispensatores seu ministri i. e. sacerdotes. Denique magistratus *iure gentium creatos esse constat*. c. l. 5. Non mirandum, Ictum tam leuia in medium protulisse argumenta, cum ex omnibus circumstantiis constet, VNGEPAVERVM principiis moralibus non admodum tinctum fuisse. *Ius sacrorum* quidem non est ex lege præceptiua iuris naturæ, quod concedo; sed postquam ceremoniæ & cultus externus semel introductus, ex iure naturæ quoque dependet, quid Principi circa illum liceat, nec ne? qualem habitum religio ad rempublicam habeat? Sic ulterius, sacerdotibus introductis, *ius naturæ quoque circa eosdem disponit*, eorum officium circumferibit, quod & ad magistratus applicari potest, vt non debuisset VNGEPAVERVS ad leges Romanas prouocare. Non nego quidem in *alleg. tr. iuris publici particularis* hæc tria capita *sacrorum, sacerdotum & magistratum* dici; sed eo ipso non negatur abstrahendo a iure Romano, hæc non posse generaliter circumferibi ex iure

spiciat z), (2) quod tempore IVSTINIANI ius vetus publicum iam abrogatum fuerit, a) quibus argumentis satisfecit HAHNIVS in *Not. ad eund.*

§. XX. Sic & facile responderi potest ad rationem BICCHII in *præloquio rerum quotid. n. 32.* quod ius publicum vniuersum ad statum certæ ciuitatis spectet, eiusque proprium, adeoque nulla ex parte collectum sit ex præceptis naturalibus: b) nam oppido falsum est, quod vniuer.

iure naturæ. Sacra Romanorum dirigebantur iure publico particulari, quia publice recepti erant Dii & cultus: publice erant constituti sacerdotes, & tota Magistratuum diuissio ac ratio ex particulari iure dependebat. vid. LYCLAMA lib. 7. membr. Eclog. 41. Sed hæc non sunt in quæstione; illud enim queritur: annon præterea aliquid naturale illis applicari possit?

2) Hoc argumentum falsissimum est, quo ipso ostendit auctor, se non discernere potuisse regulas *iusti & prudentiæ ciuilis*. Vtræque hic applicari possunt, sed in quæstionibus iuris publici magis respicimus ad regulas *iusti & æqui*, quam *utilis*.

a) Hoc argumentum respicit *positiua* iura, quæ mutantur in republica, sed non *naturalia*. Bene MAVRITVS de princip. iur. publ. c. 3. § 7. inquit: *quando euenit mutatio, ea non fit circa eas leges, quæ ex naturali ratione descendunt, sed circa alias, quæ ex hominum positione, haud secus ac ius ciuile priuatum etiam mutatur, quamuis & illud collectum sit ex iure naturali.*

b) Recensuit hoc argumentum quoque ERICVS MAVRITIVS de princip. iur. publ. Germ. c. 3. § 3. & 4. & hoc ita refellit, quod ius publicum vniuersale duo denotat.

Behmeri I. P. vni.

E

ter,

uersum ius publicum alicui reipublicæ proprium sit, cum, quæ iuri vniuersali *superaddita* sunt, in horum classẽ tantum pertineant.

§. XXI. Adhuc alii prouocant ad Imperatorem, quod c) in §. *ult. l. de l. & l.* ille tantum
ius

tet, 1) *complexum omnium legum publicarum simul in vna massa sumtarum*: 2) *leges separatim & seorsim consideratas*. Si in priori sensu accipitur vniuersale ius publicum, maior propositio est neganda, quia non sequitur, quando leges omnes simul sumptæ in vno complexu applicari nequeunt ad alium statum, quod ideo non possint dici collectæ ex præceptis naturalibus, vel quod in illo *legum publicarum* complexu non possint plures leges concurrere, quæ ex iure publico vniuersali desumptæ sunt. Si autem per ius publicum vniuersale leges quoque singulæ intelligantur, hoc sensu, quod *singulæ leges* in iure publico ad statum peculiarem reipublicæ spectent, tunc minor neganda erit, nam in omni republica plures occurrunt leges, quæ ad omnem possunt applicari statum publicum. Huc quoque spectat VITRIARI in *instir. iur. publici lib. 1. tit. 2. §. 1.* responsio per instantiam, quod idem quoque asseri de iure priuato, non tamen inde concludi possit, illud non esse collectum ex iure naturæ & gentium.

c) Quod Imperator hic non loquatur exclusiue, etiam obseruauit BACHOV, in *comment. in prin. part. l. 1. §. 2.* Verba eius sunt hæc: *Equidem ex hoc loco id non potest solide colligi, cum in promptu sit dicere, ideo ius priuatum ita distributum, tum quod in iure priuato hæc res esset manifestior, tum quod Vlpiano forte tantum de iure priuato tractare propositum esset, cum ius vetus publicum magna ex parte esset sublatum. Ceteroquin publico quoque iuri hæc diuisio non inepte accommodatur.* Idem quoque confirmat SA-

MVEL

ius priuatum collectum esse ex principiis iuris naturalis & gentium & ciuili, non item *ius publicum*, asserat. Sed hanc controuersiam autoritate IVSTINIANI definire non possumus, & præterea falsum, Imperatorem hic exclusiue loqui.

§. XXII. Denique nuperrime ICTUS quidam non incelebris d) de nouo existentiam iuris publici

MVEL RACHELIVS *introducitur in ius publ. c. 2.* inquit:

Quod enim ICTUS ait, ius i. e. systema iuris Romani collectum esse partim ex iure gentium, partim ciuili, i. e. ciuilitatis alicuius proprio l. 1. §. 2. de I. & I. §. ult. eod. idem quoque de iuris publici disciplina in sua latitudine considerata dici potest.

Necessitatem huius præstantissimæ doctrinæ idem l. 6. p. 28. seq. his circumscribit verbis: *Quia in examinandis & decidendis controuersis publicis nullius iuris maior usus vel auctoritas est, quam naturalis; ideo saltem non minori assiduitate & studio illud, quam ius priuatum, excolendum esset.*

Quo enim magis quisquam in illo profecerit, hoc ad publicas priuatasque causas recte diiudicandas iuris publici usum aprior erit, ut magna laude digni sint illi principes, qui etiam ius naturæ in suis Academiis doceri instituerunt.

Conf. B. SCHILTER de natura & orig. iuris publ. §. 4. Præterea ponamus, Imperatorem loqui exclusiue, quid inde? an Imperatoris decisio in rebus, quæ ad rationem spectant, aliquid momenti habet? Quid si Imperator assereret, nec ius priuatum esse collectum ex iure naturæ, an proinde ei esset credendum? In his & similibus quæstionibus non agit Imperator legislator, sed doctorem, & in his auctoritatem authenticam non habet.

d) Intelligo IOHANNEM GROENINGIVM, qui edidit

E 2

bibli.

bibliothecam iuris gentium Europæam; in cuius discursu præliminari sequentia hac de re habet: Loco iuris gentium autem Cl. HERTIVS secutus VLRIC. HUBERVM, ius publicum universale substituere videtur: quod sequentem in modum a politica scientia & iure publico particulari distinguit. 1) A politica inde differre censet, quod in hac iuris publici scientia inveniuntur, quæ non ad ciuitates, quæ singulas, sed quæ vniuersas, pertinent. 2) A iure publico particulari autem, quia(a) hoc in singulis populis variat: vniuersale autem ad ciuitates omnes se extendat. (b) Hoc ex dictaminibus iuris naturalis deduci, illud voluntario eoque scripto vel non scripto iure constare. (c) Vniuersale semper vnum ac idem esse, particulare vero in vna ciuitate pro reipublica statu semper mutari. Verum quemadmodum iam in bibl. I. Gent. exor. cap. 1. n. 24. existentiam iuris publici vniuersalis negavi, ita ne quidem nunc apparet, cur sententiam mutem, vel entia præter necessitatem multiplicanda suadeam. Mibi potius videtur ius publicum, quod dicitur vniuersale, quatenus iustum ciuitatis magnæ, seu omnium rerumpublicarum respicit, citra vllam legem promulgatam, ad ius naturæ & gentium spectare. Quatenus vero utilitatem atque vtilia a noxiis discernendi rationes considerat, ad Politicam vel generalem vel specialem pertinere. Non vt scientia quædam specialis atque distincta a reliquis statui queat, necesse est, vt eiusdem demonstrantur propria & domestica principia: his autem ius publicum vniuersale subnixum non est; nam quod ipse Dn. HERTIVS non diffitetur, illud ex dictaminibus iuris naturalis deducendum esse, indeque, si orirentur controuersie circa iura belli, pacis & fœderum, (circa eiusmodi enim publicos actus ius publicum vniuersale imprimis versari dicitur) non aliunde quam ex iure naturæ publicarum controuersiarum decisio perenda esset. Verum in liquidis haud opus est verbis: res ipsa loquitur, non ius, sed subiectum saltem in istis casibus mutari,

blici vniuersalis negare ausus est, cuius argumentis tamen ex hactenus dictis satisfieri potest, &

rari, neque ius nouum induci, sed adesse modo hic applicationem iuris ad factum. Ius naturæ & gentium, tanquam ius vniuersalissimum, usum præstat in iure civili, tam publico quam priuato, propriis principiis insuper subnixo. Verum exinde ius naturale non fit civile publicum vel priuatum: seu haud naturam civilis iuris induit, sed manet ius naturale & gentium, quasi per retrotractionem. Et quemadmodum ius civile priuatum Romanorum haud inde vniuersale fit, quia interpretationem quandoque ex legibus naturalibus accipit, pari quoque ratione ius publicum aliquod vniuersale inde haud constituitur, quia controuersie publicæ ex dictaminibus iuris naturalis deducenda. Fidem datam atque pacta fœdere solenni sancita seruanda esse, ius naturæ iubet: quod si de istis pactorum verbis, eorumque sensu inter summas potestates controuertatur, quæro, ex quo iure ista controuersia decidantur, an ex iure publico vniuersali, annon potius ex iure naturæ & gentium? posterius, ut puto, nemo in dubium facile vocabit. Quod si sit, parum ad naturam iuris refert, an persona naturalis vel moralis subsidio iuris indigeat; frustra quoque arguitur, quasi ius publicum particulare solum voluntario iure constet: nam regitur etiam iure naturali eiusque principiis nititur, quod ni fallor iam dudum demonstrauit Ill. MAVRITIUS disert. de principiis iur. publ. indeque expecto, ut quisquam iuris publici vniuersalis propria principia demonstret, & tum mutabo sententiam, aut si ista ostendi nequeant, neque noua rerum vocabula citra necessitatem inducenda erunt, sed potius ea, quæ iuris publici vniuersalis dicuntur, sedibus suis restituenda, nempe politicæ prudentiæ & iuri gentium communi, quæ iuris gentium atque politicæ doctrinæ sunt.